

ΚΑΡΟΛΙΝΑ
ΜΕΡΜΗΓΚΑ

Ο κήπος
της
Αμαλίας

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΚΑΡΟΛΙΝΑ ΜΕΡΜΗΓΚΑ

Ο κήπος της Αμαλίας

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική πεζογραφία – 571

Καρολίνα Μέρμηγκα, *Ο κήπος της Αμαλίας*

Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου

Διορθώσεις: Λένια Μαζαράκη

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

και Καρολίνα Μέρμηγκα, Αθήνα, 2023

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Απρίλιος 2024

KET E864 ΚΕΠ 236/24

ISBN 978-960-16-7287-8

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΙΝΘΟΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*«Οι άνθρωποι είναι παγιδευμένοι μέσα στην Ιστορία
και η Ιστορία είναι παγιδευμένη μέσα τους».*

James Baldwin

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ	13
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	
«Και σας έφερα και βασίλισσα!»	23
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Σύνταγμα, σύνταγμα, λέξη μαγική	115
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	
Η Γιορτή των Ανάκτων	197
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ	
Σκοτάδι και σπαθί	355
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	
«Ζεί τοῦ νεροῦ καί ἡ στάλα»	383
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.....	391
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	411

*Χθες άκουσα ένα αηδόνι να κελαηδάει. Ήταν
σούρουπο, οι σκιές ξάπλωναν στο νωπό χώμα και
βρισκόμουν στον κήπο μου στην Αθήνα. Και ήταν
νωρίς, πολύ νωρίς για την εποχή του. Αηδόνι,
Απρίλιο μήνα; Γιατί τόσο νωρίς; το ρώτησα. Γιατί
μετά δεν θα είσαι εδώ, μου είπε. Πού θα είμαι;
το ρώτησα. Δεν μου απάντησε και μετά ξύπνη-
σα, εδώ στο κρύο κι υγρό σπίτι στη Βαμβέργη.*

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Το δέντρο διασχίζει αργά την πόλη. Το τραβούν με βαρούλκο δεκατέσσερα άλογα γιατί είναι τόσο τεράστιο που καμιά άμαξα δεν μπορεί να το αντέξει – μία τσακίστηκε ήδη. Στο πλοίο που το έφερε εδώ (τρεις μήνες πήρε το ταξίδι) το άπλωσαν απ' άκρη σ' άκρη μέχρι τα κανόνια. Για να φυτευτεί, θα χρειαστεί ένα είδος τρίποδου και σαράντα ναύτες να το τραβούν με σκοινιά και βαρούλκα τραγουδώντας «βίρα, βίρα, παιδιά μου» μέχρι να φτάσουν στον λάκκο όπου θα χώσουν τις γιγαντιαίες ρίζες του. Και μετά θα το σηκώνουν αργά αργά, ενώ το δέντρο θα σείεται και θα τρέμει, κι αυτοί γύρω του θα σκαρφαλώνουν στα παλαμάρια και θα κρέμονται πάνω του, κι όταν επιτέλους θα σταθεί και θα ξεδιπλώσει το φύλλωμά του, θα φωνάζουν μ' ενθουσιασμό.

Και καθώς ο κορμός του θα ξεπερνά το τοιχίο του εξώστη και θα φτάνει πιο ψηλά κι απ' το παράθυρο του βασιλιά, όποιος στέκεται στη μέση της Αίθουσας του Θρόνου αυτό θα βλέπει.

Φυτεύτηκαν κι άλλοι φοίνικες στην άκρη του παλατιού, στη νοτιοδυτική γωνιά, πάντα με φόντο την Ακρόπολη – επιμένει σ' αυτό, με φόντο την Ακρόπολη. Και θα φέρουν κι άλλους πολλούς, κάποιους από το βουνό (σαράντα μέρες

για να τους κατεβάσουν), άλλους με έλκηθρα που θα τσουνε πάνω σε κυλίνδρους και θα τους τραβούν δεκαοκτώ άλογα. Κι άλλους, κι άλλους: από τους Αμπελόκηπους, από την Πάρο, από τη Νάξο, από τη Σύρο. Από την Αίγυπτο. Ένα ολόκληρο άλσος από φοίνικες θέλει να κάνει, και θα κάνει, μέσα στα ξεροχώματα.

Έναν κήπο μέσα στα ξεροχώματα.

Πότε ξεκινά αυτή η ιστορία;

Αρχίζει μήπως στο Λονδίνο το '30; Τότε που εκείνοι που έσωσαν κι έκτοτε ορίζουν την Ελλάδα, οι Εγγυήτριες Δυνάμεις δηλαδή που τώρα λέγονται Προστάτιδες, την αναγνώρισαν ως κράτος κυρίαρχο κι ανεξάρτητο, με συνοριακή γραμμή νότια του Αχελώου και του Σπερχειού και πολίτευμα τη μοναρχία;

Η αρχίζει λίγο μετά, το '32 στο Μόναχο; Όπου πηγαίνει η ελληνική αντιπροσωπεία που συμβολίζει τα νησιά, την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα με τους ήρωες του αγώνα Μιαούλη, Πλαπούτα και Μπότσαρη όχι για να προσφέρει το βασιλικό στέμμα (αφού αυτό έχει ήδη προσφερθεί και έχει γίνει αποδεκτό), αλλά για να «υποβάλει τα σέβη του ελληνικού λαού» – ο οποίος ελληνικός λαός, ας το πούμε αυτό, δεν έχει ερωτηθεί αν θέλει να υποβάλει τα σέβη του. Ο αποδέκτης του σεβασμού πάντως είναι ο δεκαεφτάχρονος δευτερότοκος γιος του βασιλιά της Βαυαρίας, ο Όθωνας Φρειδερίκος Λουδοβίκος, που, ως δευτερότοκος, προοριζόταν για μοναχός· και ο οποίος, ας το πούμε κι αυτό, έχει ανατραφεί με τη βαθιά κι ακλόνητη πεποίθηση ότι ένας μονάρχης είναι υπεύθυνος και υπόλο-

γος μόνο απέναντι στον Θεό. Στητός και σοβαρός μπροστά στην ελληνική αντιπροσωπεία, ο νεαρός πρίγκιπας μόνο έτσι ακούει και καταλαβαίνει τη λέξη «θρόνος» – και μόνο έτσι τον αποδέχεται.

Η ιστορία αυτή θα μπορούσε επίσης να αρχίζει την ίδια εκείνη χρονιά, αρχές του χειμώνα, στο Μεγάλο Δουκάτο του Ολδεμβούργου: με τη δεκατετράχρονη πρωτότοκη κόρη του μεγάλου δούκα Αμαλία-Μαρία-Φρειδερίκη καθισμένη στο παιδικό της γραφείο, να κοιτά, με το στρογγυλό της πιγούνι ακουμπισμένο στο διπλωμένο της χέρι, το πρώτο χιόνι που πέφτει έξω. Συνήθως της αρέσει ν' ανοίγει το παράθυρο και να μυρίζει τον ολοκαίνουριο παγωμένο αέρα, όμως τώρα το γαλάζιο βλέμμα της γυρνάει συνέχεια στο μικρό χαρακτηριστικό που έχει μπροστά της, δίπλα στις πορσελάνινες βοσκοπούλες με τα προβατάκια τους: στο πορτρέτο αυτού του Όθωνα. Είναι ένα από τα πολλά αντίγραφα που κυκλοφορούν και το έφεραν πριν από λίγες μέρες στον πατέρα της, τον Παύλο Φρειδερίκο Αύγουστο. «Εφηβικός έρωτας» ψιθύρισαν χαμογελώντας οι αυλικοί όταν εκείνη το πήρε κρυφά και το έβαλε στο δωμάτιό της, αλλά ίσως υπήρχε και κάποιος υπολογισμός πίσω από τα χαμόγελά τους.

Η ρομαντική μικρή δούκισσα, που όλοι εδώ τη φωνάζουν χαϊδευτικά Μάλε, κοιτάζει και ξανακοιτάζει την εικόνα: το αγελόμορφο, σχεδόν παιδικό ακόμα πρόσωπο του πρίγκιπα της Βαυαρίας πόσο μοιάζει βγαλμένο από τα όνειρά της! Πόσο μοιάζει φτιαγμένος για εκείνη, αυτός που θα γίνει βασιλιάς μιας χώρας που αναδύθηκε από το μυθικό χρυσελεφάντινο παρελθόν της με την πρόσφατη ηρωική Επανάσταση κι έκανε έτσι όλες τις ρομαντικές καρδιές της Δύσης να βουρκώσουν! Αναστενάζει, ερωτευμένη.

Είναι μόνο δεκατεσσάρων χρονών η Μάλε, αλλά ξέρει τι θέλει. Μια χώρα κι έναν βασιλιά, βγαλμένα κατευθείαν από τα όνειρά της.

Από μια άποψη, βέβαια, η ιστορία αυτή αρχίζει τον επόμενο χρόνο: τον Ιανουάριο του '33 στο Ναύπλιο, όταν ο εικοσιτετράχρονος Νικόλαος Δραγούμης, γραμματέας επί των Εξωτερικών και εντεταλμένος της προσωρινής κυβέρνησης, κρατά σφιχτά στα χέρια του ένα γράμμα προς τον νέο βασιλέα της Ελλάδας, του οποίου το πλοίο, η βρετανική φρεγάτα «Μαδαγασκάρη», έχει μόλις αγκυροβολήσει στο λιμάνι. Ένα γράμμα υπογεγραμμένο από τον πρόεδρο της Διοικητικής Επιτροπής Ανδρέα Ζαΐμη, που παρακαλεί τον νεαρό βασιλιά να μην τρομάξει και γυρίσει πίσω στη Βαυαρία, τα πράγματα δεν είναι τόσο δύσκολα όσο πιθανόν θα του πούνε άλλοι (όσο δηλαδή στην πραγματικότητα είναι). Ο νεαρός γραμματέας σφίγγει πάνω του το γράμμα κοιτώντας ανήσυχος ολόγυρα μην του το αρπάξει κανείς – μην του αρπάξουν την απίστευτη τύχη του να είναι ο πρώτος που θα δει τον καινούριο βασιλιά, τον νέο και γενναίο βασιλιά που έρχεται να σώσει τη χώρα από τους σπαραγμούς της αναρχίας, της φτώχειας και της ξενικής κατοχής. (Μόλις χθες ο Ζέρβας έκοψε το νερό στην πόλη και παραλίγο να τους σφάξει όλους. Και δεν είναι η πρώτη φορά.) Ο νεαρός Δραγούμης έχει ήδη δει πολλά στη σύντομη ζωή του και ξέρει ότι πολλά ακόμα, πολύ χειρότερα, μπορεί να συμβούν – και συνήθως συμβαίνουν. Τρέχει με πόδια τρεμάμενα στο λιμάνι και σταματά μπροστά στο πρώτο τρεχαντήρι.

«Πόσα ζητάς για να με πας στο πλοίο;» Με το σαγόνι δείχνει το «Μαδαγασκάρη».

«Εκατόν πενήντα γρόσια» απαντά στα αλβανικά ο Σπετσιώτης καπετάνιος.

«Ετοιμάσου λοιπόν κι επιστρέφω αμέσως».

«Επιστρέφοντας, φέρε και τα γρόσια».

«Ε, θα σε πληρώσει μετά η κυβέρνηση».

Ο Σπετσιώτης πιάνει ένα σκοινί, το τυλίγει αργά αργά γύρω από την παλάμη του και φτύνει ηχηρά και τελετουργικά προς τη θάλασσα. «Α, θα με πληρώσει η ψωροκώσταινα. Μωρέ, άντε φεύγα από δω».

Ο Δραγούμης, αν και τόσα έχει ήδη ζήσει, είναι νέος – διατηρεί δηλαδή ακόμα μέσα του αρκετά ψήγματα ψευδαισθήσεων. Είμαι δημόσιος λειτουργός, σκέφτεται, αυτό είναι προσβολή. Τρέχει σε δεύτερο και μετά σε τρίτο βαρκάρη, τους λέει να τον πάνε στο πλοίο του βασιλιά και ότι θα τους πληρώσει η κυβέρνηση, αυτοί γελούν και του γυρίζουν την πλάτη. Επιστρέφει λοιπόν στον προϊστάμενό του, που, μόλις τον βλέπει, ρωτά: «Ακόμα να πας;».

«Και πώς θα πληρώσω τον ναύλο;»

«Και γιατί πρέπει να τον πληρώσεις τώρα; Αφού γυρίσεις, θα πληρώσει η κυβέρνηση».

«Η κυβέρνηση που όλοι τη φωνάζουν ψωροκώσταινα και κανένας δεν την εμπιστεύεται; Κι αφού θα πληρώσουμε μετά, γιατί να μην πληρώσουμε τώρα;»

«Τώρα!» Ο προϊστάμενος, άντρας λιπόσαρκος, με τριμμένο, γυαλιστερό σακάκι, λιγδερό μαλλί και λεπτό λαρύγγι με τεράστιο καρύδι που ανεβοκατεβαίνει από αγανάκτηση, σηκώνει τα χέρια ψηλά. «Δηλαδή, μόνο εσύ, Δραγούμη, παροικείς στην Ιερουσαλήμ και δεν ξέρεις τι σκατά γίνεται ολόγυρά σου;»

Ο Δραγούμης ζαρώνει και τα δάχτυλά του χαλαρώνουν γύρω από το γράμμα. Δεν φοβάται (έχει δει τόσα, έχει χάσει τόσα), αλλά είναι ακόμα νέος. «Τι γίνεται;» ψιθυρίζει.

«Το ταμείο δεν έχει ούτε εκατόν πενήντα λεπτά, αυτό γίνεται!» Πέφτει σιωπή. «Πήγαινε στον Ζαΐμη και πες του όσα μου 'πες».

Ο Ζαΐμης, γνωστός και ως Νέστωρ της Πελοποννήσου, κάθεται σταυροπόδι στον σοφά του σπιτιού του συνοφρωμένος, καπνίζοντας τον ναργιλέ του. Κοιτάζει τον νέο που στέκεται μπροστά του ιδρωμένος και χλωμός. «Τι θέλεις πάλι; Ακόμα να πας;»

«Ωραία ερώτηση. Χωρίς δόλωμα ψάρια πιάνονται;»

«Α, ένας πνευματώδης νέος. Αυτό μας έλειπε. Αν είχες όμως λίγο περισσότερο πνεύμα, Δραγούμη, θα είχες δει ότι όταν υπέγραφα το γράμμα που κρατάς, κουνούσα την κεφαλα μου».

«Ότι κουνούσατε την κεφαλα σας το είδα. Νόμιζα όμως ότι ήταν από – δεν ξέρω, μωρέ, από συγκίνηση που ήταν η τελευταία σας κυβερνητική υπογραφή».

Ο Ζαΐμης γελάει, τον πιάνει βήχας, μετά συνοφρύνεται πάλι και φέρνει τον ναργιλέ στο στόμα του ενώ κοιτάζει έξω από το παράθυρο, πέρα στο λιμάνι. Το βλέμμα του Δραγούμη γλιστράει κι αυτό προς τα κει και μένουν κι οι δυο, ο γέρος κι ο νέος, να κοιτούν το «Μαδαγασκάρη» σαν ν' ατενίζουν ένα ουράνιο τόξο που όπου να 'ναι θα εξαφανιστεί. Χωρίς να γυρίσει το κεφάλι, ο Ζαΐμης μιλά αργά: «Αν έχεις όρεξη να δεις τον βασιλέα, πλήρωσε εσύ απ' το βαλάντιό σου. Το ταμείο δεν ευπορεί».

«Θαυμάσια!» εκρήγνυται ο Δραγούμης. «Και για ν' αποκτήσω εγώ βαλάντιο, ποιος θα χορηγήσει;»

Ο σωλήνας του ναργιλέ πετιέται στο πάτωμα κι ο Ζαΐ-

μης είναι τώρα όρθιος. Και έξαλλος. Η οργή του δεν είναι τόσο του προεδρεύοντος της Διοικητικής Επιτροπής, όσο του προύχοντα που κάποτε ήταν πλούσιος, που κάποτε μετρούσε πλοία και κτήματα και ζώα κι άντρες δικούς του, έναν ολόκληρο κόσμο δικό του, και τώρα δεν έχει ούτε εκατόν πενήντα γρόσια στο όνομά του. Του προύχοντα που δεν είναι προύχοντας. Το πρόσωπό του συσπάται: «Πήγαινε στου Ζωγράφου και πες του να σου δώσει τα εκατόν πενήντα γρόσια από τα εισοδήματα του τελωνείου».

«Από τα εισοδήματα του τελωνείου;» ουρλιάζει ο Ζωγράφος όταν ο Δραγούμης στέκεται μπροστά του με το κεφάλι κατεβασμένο. «Τρελαθήκατε όλοι σας; Οι εισπράξεις του τελωνείου Ναυπλίας έχουν οριστεί υπέρ της φρουράς, πρέπει εγώ να σας το θυμίσω;»

Μία ώρα χρειάζεται για να πειστεί κι άλλη μία για να μετρήσει τα χάλκινα νομίσματα, ένα ένα, μπας κι είναι κάποιο κίβδηλο (που πολύ συχνά είναι). Και μετά, με ύφος σκοτεινό, ο Ζωγράφος τα δίνει στον νεαρό γραμματέα επί των Εξωτερικών, που τα χώνει βιαστικά στην τσέπη του και τρέχει πάλι προς το πρώτο τρεχαντήρι. Του οποίου ο βαρκάρης δαγκώνει ένα ένα τα νομίσματα, πιο αργά και πιο έμπειρα, και μόνο μετά του κάνει νόημα ν' ανέβει.

Οι εντολές του Δραγούμη είναι ότι πριν ανέβει στο «Μαδαγασκάρη» πρέπει να επισκεφθεί τα μέλη της ελληνικής πρεσβείας και να τους διακοινώσει μυστικά όσα έχουν συμβεί, και μετά να επιδώσει την κυβερνητική επιστολή προσωπικά στον βασιλέα. Ανεβαίνει λοιπόν στη γαλλική κορβέτα όπου βρίσκονται ο ναύαρχος Μιαούλης και οι στρατηγοί Μπότσαρης και Πλαπούτας. Εκείνοι τον κοιτούν από πάνω μέχρι κάτω και μοιάζουν να διστάζουν: «Περίμενε» του λένε «να σιαχτούμε και πάμε όλοι μαζί».

Οι δύο πρώτοι ξυρίζονται και φορούν ρούχα κάπως πιο καινούρια και κάπως πιο καθαρά, ο Πλαπούτας βγάζει το λιγδωμένο του φέσι και φορά ένα άλλο εξίσου λιγδωμένο. Μετά ανεβαίνουν όλοι μαζί στο «Μαδαγασκάρη».

Με το που πατάνε στο κατάστρωμα, τους περικυκλώνουν οι Βαυαροί: πρόσωπα ξανθωπά με μάτια σαν νερωμένα από το πολύ και απότομο φως που έπεσε καταπάνω τους. Με αγωνία ρωτούν για το «εκεί πέρα», για τη στεριά δηλαδή που τους κοιτά και την κοιτούν: Θα μπορέσουν να βρουν γάντια, επειδή δεν έφεραν αρκετά; Και ράφτη, θα βρουνε ράφτη; Κι αλήθεια, τρώνε οι Έλληνες κρέας, θα βρίσκουν τους ζωμούς που είναι μαθημένοι να πίνουν; Και τα παράθυρα έχουν τζάμια ή μόνο λαδόχαρτα; Και κυρίως (οι φωνές τους χαμηλώνουν από δέος και τρόμο), τι ξέρει να τους πει για τον Κολοκοτρώνη; Αυτός ο γίγαντας, ο Κύκλωπας, ο μυθικός ήρωας με τις υπερφυσικές δυνάμεις, θ' αποδεχτεί τον καινούριο Βαυαρό βασιλιά ή μήπως σκοπεύει να τον ρίξει μαζί μ' όλη του τη συνοδεία στη θάλασσα; Ακούγεται ότι ζήτησε να έρθει να παρουσιαστεί κι αυτός στον Όθωνα, οι αντιβασιλείς όμως ακόμα το σκέφτονται, γιατί όλοι τον φοβούνται...

Ο Δραγούμης χαμογελά, διασκεδάζει. Τι είν' τούτοι, μωρέ, σκέφτεται. Έχουν πλάκα αυτοί οι Βαυαροί, καλά θα περάσουμε. Εδώ, πάνω στο κατάστρωμα του «Μαδαγασκάρη», καταλαβαίνει πως ό,τι ήταν μέχρι τώρα τυπωμένο σε χαρτιά, σε άρθρα εφημερίδων και σε συνθήκες και πρωτόκολλα γίνεται σήμερα πραγματικότητα. Σήμερα, εδώ, συναντιούνται οι δυο κόσμοι: η ξανθιά Δύση που συγκινείται με τον Πλάτωνα που διάβασε στα θρανία της κι η μελαχρινή άκρη των Βαλκανίων που δεκάρα δεν δίνει

για τον Πλάτωνα, αλλά αγωνιά για την κάθε ελεύθερη ανάσα την οποία επιτέλους θα μπορέσει να πάρει.

Και νόμιζε ότι στη ζωή του τα είχε ακούσει όλα, μέχρι που φωνάζουν το όνομά του. Κι ηχούν οι λέξεις που εδώ και αιώνες δεν έχουν ειπωθεί κάτω απ' αυτόν τον ουρανό, οι λέξεις που αγκυλώνουν τις ελληνικές γλώσσες και δυσκολεύουν τα ελληνικά χείλη και πεταρίζουν τρελά στους ελληνικούς ουρανίσκους σαν εξωτικές πεταλούδες: «Δραγούμη, η μεγαλειότης του σε γυρεύει».

Ναι, από μια άποψη, η ιστορία αρχίζει εκείνη την 25η Ιανουαρίου του 1833, όταν, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Διοικητικής Επιτροπής των Ζαΐμη, Κωλέττη και Μεταξά, «η Θεία Πρόνοια» (δηλαδή, πιο συγκεκριμένα, η βρετανική κυβέρνηση) φέρνει «στους κόλπους της πατρίδας τον κοινό πατέρα των Ελλήνων»: τον χρυσογάλανο Βαυαρό πρίγκιπα που πρέπει να γίνει ο συνεκτικός κρίκος του έθνους. Μαζί του η Θεία Πρόνοια φέρνει και την τριμελή αντιβασιλεία που θα κυβερνήσει μέχρι την ενηλικίωσή του, μια γαλλική κορβέτα, και σαράντα τρία φορτηγά πλοία με 3.850 Βαυαρούς στρατιώτες.

Ο λαός του Ναυπλίου τούς υποδέχεται με δάδες, δάφνες και μυρσίνες, και, όπως διαβεβαιώνουν οι εφημερίδες, «χαρά και αγαλλίαση».

Ο ανήλικος αυτός βασιλιάς, με βλέμμα γλυκό αλλά τις κόρες των ματιών του διεσταλμένες από τον φόβο (πώς είναι, αλήθεια, να εκπαιδεύσαι για να υπηρετήσεις τον καθολικό Θεό σου κι αντ' αυτού να καλείσαι ξαφνικά στα δεκαεφτά σου χρόνια να υπηρετήσεις μια άγνωστη, ορθό-

δοξη και μάλλον προβληματική χώρα;), αποφασισμένοι πάντως να κάνει το καθήκον του (γιατί είναι το μόνο που του έχει επιτραπεί σε όλη τη ζωή του να κάνει), σίγουρα δεν διαβάξει τις εφημερίδες – και γιατί δεν ξέρει τη γλώσσα, και γιατί δεν του τις δείχνουν. Δεν διαβάξει, φερειπείν, ότι: «Ζητούμε, λοιπόν την άδεια να καθυποβάλωμε κι εμείς εις την Μεγαλειότητά του την ακόλουθη παρατήρηση: ότι επειδή οι ξένοι δεν έκαμαν κανέναν καλό, διά τούτο συμφέρει ώστε να αποβληθούν αυτοί και να τεθούν οι Έλληνες εις την διοίκηση των πραγμάτων τους. Ότι ανάγκη είναι να οργανώσει στράτευμα εθνικό το οποίον ευκόλως θα σχηματισθεί όταν ο Βασιλεύς προσκαλέσει τους Έλληνες να τον περιστοιχίσουν, και να συντρέξουν όλοι εις το να υπηρετήσουν το έθνος τους· και προπάντων πρέπει να προσκαλέσει εθνική Συνέλευση για να σχηματισθεί το τόσο ποθούμενο πολίτευμα».^{1*}

Κάτι ξέρει από ελληνικές τραγωδίες αυτός ο Βαυαρός πρίγκιπας – ο αρχαιολάτρης πατέρας του φρόντισε για τη μόρφωσή του. Ξέρει για το στήσιμο του χορού, για την ιστορία πριν από την ιστορία, για όλα όσα προϋπάρχουν και περιμένουν. Όπως αυτή τη μέρα του Ιανουαρίου του 1833, που τον υποδέχονται ο Ζαΐμης, ο Κωλέττης κι ο Μεταξάς, ο Κολοκοτρώνης κι ο Μακρυγιάννης, ο κλήρος κι ο λαός, με δάφνες και μυρσίνες και λόγια ωραία, γεμάτα ενθουσιασμό, αλλά και με προειδοποιήσεις. Όλοι είναι γεμάτοι ελπίδες και προκαταλήψεις, όνειρα προαιώνια και τωρινά, επιδιώξεις κι οργή, πίστη και δυσπιστία.

Όλα είναι εδώ, ήδη στημένα.

* Οι σημειώσεις της συγγραφέως παρατίθενται στη σελ. 391 κ.ε.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

«Και σας έφερα και βασίλισσα!»

1837-1843

Φεβρουάριος 1837

Αλλά ας αρχίσει η ιστορία αυτή τώρα, που η αγγλική (πάντα αγγλική) φρεγάτα «Πόρτλαντ», μετά από ταξίδι δεκαπέντε ημερών, γλιστράει ήσυχα κι αθόρυβα στο λιμάνι του Πειραιά. Είναι ένα από εκείνα τα φλεβαριάτικα σούρουπα με τον ουρανό κιόλας χαρακωμένο απ' τις χρυσοκόκκινες νυχιές της πρώτης άνοιξης, ένα από εκείνα τα σούρουπα που για τη χώρα αυτή δεν είναι καθόλου σπάνια, αλλά για τη νιόπαντρη βασίλισσα ό,τι ωραιότερο έχει δει ποτέ της: Φεβρουάριος και τέτοιος γλυκός αέρας, τέτοιο διάφανο φως να στάζει χίλιες αναμμένες φλέβες πάνω στα ήρεμα νερά; Όχι, ποτέ της δεν το έχει δει. Πόσο παραμυθένια είναι λοιπόν αυτή η χώρα;

Ζαλίστηκε στο ταξίδι, φυσικά και ζαλίστηκε – πάντα ζαλίζεται, πάντα θα ζαλίζεται. Δοκίμασε τα ψημένα μήλα, τα λεμόνια, τα αρωματισμένα μαντίλια, όλα τα δοκίμασε, αλλά για έξι μέρες δεν μπορούσε ούτε να σηκωθεί ούτε να γυρίσει το κεφάλι δεξιά κι αριστερά, κι ο Ρέξερ¹ τής μετρούσε συνέχεια τον σφυγμό – μα κι αυτός τι περίμενε να δει; Ναυτία είναι. «Δεν είμαι φτιαγμένη για θάλασσα» είπε γελώντας στον άντρα της όταν επιτέλους όλα σταμάτησαν να κουνιούνται κι έγνεψε στις κυρίες της να του ανοίξουν την πόρτα. Δεν υπήρχε περίπτωση να τον άφηνε να τη δει σ' αυτά τα χάλια, κανέναν δεν άφησε εκτός

από τη Νόρντενφλυχτ, που τη βάσταγε στην αγκαλιά της, και τη μεγάλη κυρία των τιμών φον Γουίλλυς, που κρατούσε μπροστά της τη λεκάνη. Η αγάπη της Νόρντενφλυχτ νικά κάθε τρικυμία και η φον Γουίλλυς, χήρα Άγγλου αξιωματικού που υπηρέτησε και στην Ινδία, δεν ζαλίζεται – δεν θα της το επέτρεπε ποτέ η ατσάλινη βρετανική ψυχή της.

Το να κάνει έτσι την είσοδό της στην καινούρια της χώρα, με ναυτία, δεν είναι ο καλύτερος τρόπος, αλλά, ουφ, τι σημασία έχει; Πάει, πέρασε. Και λίγες ώρες μετά ανεβαίνει στο κατάστρωμα κι αισθάνεται αυτόν τον γλυκό αέρα στο πρόσωπό της και βλέπει ν' απλώνεται από πάνω της αυτός ο ουρανός, και την κυριεύει μια αίσθηση που όμοιά της δεν έχει ξανααισθανθεί. Μα πόσο παραμυθένια αυτή η χώρα. Το βράδυ γίνεται χορός στο κατάστρωμα (στο κατάστρωμα! Φεβρουάριο μήνα!). Παίζει η ορχήστρα κι εκείνη χορεύει με τον άντρα της κοιτώντας τ' αστέρια που λάμπουν ψηλά όπως ποτέ δεν θα μπορούσαν να λάμπουν στην πατρίδα της, με ουράνιες υποσχέσεις μιας ευτυχίας που, ω, ήδη ξεκίνησε.

Ευτυχία. Αλλά δεν είναι όλοι γύρω της έτσι ευτυχισμένοι. Δεν είναι, για παράδειγμα, ευτυχισμένη μια μεγάλη μερίδα της ελληνικής κυβέρνησης. Γιατί ο καθολικός κι ενήλικος πια βασιλέας σύζυγός της, που έλειψε οκτώ μήνες από τη χώρα του με τη δικαιολογία ότι επισκεπτόταν τους γονείς του, παντρεύτηκε αυτή τη διαμαρτυρούμενη Γερμανίδα δούκισσα χωρίς να ενημερώσει κανέναν. Μα κανέναν. Ο γάμος έγινε γνωστός στην Αθήνα από τις εφημερίδες έναν μήνα μετά την τέλεσή του: «Από γράμματα που έλαβε η κυβέρνηση από την Αγγλία και την Ανκόνα πληροφορηθήκαμε ότι ο Σεβαστός μας βασιλιάς παντρεύ-

τηκε τη 10η Νοεμβρίου στις 7 το απόγευμα» διαβάζουν στα καφενεία οι υπήκοοί του.

Αλλά ούτε και ο πρέσβης της Μεγάλης Βρετανίας σερ Έντμουντ Λάιονς, ο ίδιος που πριν από τέσσερα χρόνια μετέφερε ως κυβερνήτης του «Μαδαγασκάρη» τον Όθωνα στην Ελλάδα, είναι ευτυχισμένος. Γιατί ο νεόνυμφος βασιλιάς φέρνει μαζί του, εκτός από τη σύζυγο-έκπληξη, και τον Ιγνάτιο φον Ρούντχαρτ ως αντικαταστάτη του κόμη Άρμανσπεργκ, του πανίσχυρου προέδρου του Συμβουλίου της Αντιβασιλείας. Ο Λάιονς συνεννοούνταν μια χαρά με τον Άρμανσπεργκ, προς τι λοιπόν η αλλαγή; Είναι μάλιστα τόσο δυσαραεστημένος ο Άγγλος πρέσβης, ώστε μόλις μαθαίνει το νέο, τρέχει κατευθείαν κι επιβιβάζεται στο βασιλικό πλοίο φορώντας τη στολή του της ιππασίας – συμπεριλαμβανομένου και του μαστιγίου. Η πρωτοφανής και εκκωφαντική αυτή ενδυματολογική απρέπεια προαναγγέλλει και τον τρόπο που θα διεξαχθεί η μεταξύ τους συζήτηση: Ο Λάιονς υπενθυμίζει στον νεαρό βασιλιά ποια είναι η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας και ποιος ο πραγματικός της φίλος: «Πάντως-όχι-η-Ρωσία» τονίζει μία μία τις λέξεις χτυπώντας νευρικά το μαστιγιά του στην κνήμη του. Αναφέρει, σαν να μιλάει για τον καιρό, την παρουσία του αγγλικού στόλου και εκστομίζει τη λέξη «σύνταγμα» απαλά, καθαρά και δυσοίωνα. Ο Όθωνας απαντά όπως θα απαντήσει και πολλές ακόμα φορές (κι αν η φωνή του τρέμει, οι ώμοι του παραμένουν στητοί κι η πλάτη του άκαμπτη), ότι όχι, δεν έχει έρθει η ώρα για κάτι τέτοιο, αισθάνεται αρκετά ικανός να κυβερνήσει και χωρίς αυτό και μόνο αφού αποχωρεί ο Βρετανός περνάει το χέρι του από το μέτωπό του και στρέφεται προς τη νεαρή του σύζυγο, που δεν ξέρει ποιος μαστιγώθηκε από ποιον κι

ούτε τη νοιάζει. Τον κοιτάζει με λατρεία, αυτή η νεαρή του σύζυγος, κι ο εικοσιδυάχρονος βασιλιάς παρηγοριέται. Είναι τόσο όμορφη και ροδαλή, σαν ζαχαρένια υπόσχεση ενός μέλλοντος όπου αυτός, ο άντρας της, θα διαφεντεύει τον εαυτό του και τη χώρα του όπως θέλει. Με ευγνωμοσύνη τής πιάνει το χέρι και το φιλά.

Να λοιπόν αρκετά απ' όσα χρειάζεται η Αμαλία-Μαρία-Φρειδερίκη για να καταλάβει σε ποια πατρίδα έφτασε. Που θα καταλάβαινε δηλαδή, αν δεν τη θάμπωναν τόσο τα αστέρια.

Κατά μήκος των δρόμων την περιμένουν.

Με πρόσωπα στραμμένα, με μάτια περίεργα, στημένοι από το πρωί στους σκονισμένους και λασπωμένους δρόμους για να τη δουν: την καινούρια τους βασίλισσα.

Αποβιβάζεται δίπλα στον φουστανελοφόρο σύζυγό της, περπατάει πάνω στα απλωμένα κλαδιά ελιάς που είναι ό,τι χειρότερο για το μακρύ της φουστάνι – σκοντάφτει, την πιάνουν, γελάει. Γελάει. Φοράει λευκή μεταξωτή εσάρπα κι ένα μεγάλο άσπρο καπέλο, που κάτω απ' αυτό το φως αστράφτει από μακριά. Η υποδοχή είναι λαμπρότατη. Η δημοτική αρχή του Πειραιά έχει στήσει αφίδα, οι συγκεντρωμένοι υπήκοοι ζητωκραυγάζουν, ο δήμαρχος εκφωνεί συγχαρητήρια ομιλία και μετά το ζεύγος παίρνει τον δρόμο προς την πόλη των Αθηνών εν μέσω πομπής και στρατιωτικής παράταξης.

Η Φάννυ Φράνσις Μάλλιγκαν, η κυρία Χιλλ του γνωστού ομώνυμου παρθεναγωγείου που ίδρυσε με τον άντρα της, τον Αμερικανό ιεραπόστολο Τζον Χιλλ, το 1831 (δη-

λαδή, τρία χρόνια πριν γίνει η Αθήνα πρωτεύουσα),² έχει παρατάξει τις μαθήτριές της κατά μήκος του δρόμου απ' όπου θα περάσει το νεόνυμφο ζεύγος. «Θα δούμε τη νέα μας βασίλισσα» τους έχει πει, και τα κορίτσια τεντώνουν τους λευκούς τους λαιμούς σαν ανυπόμονοι μικροί κύκνοι. Και καθώς η βασιλική άμαξα πλησιάζει («Τι όμορφη! Πόσο ξανθιά!»), το ζεύγος Χιλλ, που γνωρίζει άριστα τη σημασία των πρώτων εντυπώσεων, με μια συντονισμένη κίνηση σηκώνει ψηλά τη νεαρή δεσποινίδα Κλεοπάτρα Λιδωρίκη· γιατί είναι η πιο καλή στα μαθήματα και στη διαγωγή αλλά και γιατί είναι μια μικρή καλλονή, κι επομένως ποια ιδανικότερη για να προσφέρει στη νύφη, ως είθισται, το στεφάνι από ροδανθούς; Και πράγματι, η βασίλισσα, με δάκρυα συγκίνησης στα καταγάλανά της μάτια, απλώνει τα χέρια και παίρνει από το πανέμορφο κορίτσι τα τριαντάφυλλα· και δεν θα ξεχάσει τη στιγμή αυτή ποτέ.

Η πομπή περνά τώρα τον Ελαιώνα κι αρχίζουν οι κανονιοβολισμοί. Εκεί όπου αρχίζει η πρωτεύουσα ο αρχιερέας και η δημοτική αρχή των Αθηναίων υποδέχεται το ζεύγος με προσφωνήσεις, και το πλήθος, που περιμένει τόσες ώρες υπομονετικά γύρω από την αφίδα, ξεσπά σε επευφημίες: «Ζήτω ο βασιλιάς!» «Ζήτω το σύνταγμα!».

(Ζήτω το σύνταγμα;)

Η νέα βασίλισσα ανοιγοκλείνει τα μάτια της μαγεμένη. Δεν καταλαβαίνει τις λέξεις, αλλά καταλαβαίνει τον ενθουσιασμό. Όλα μοιάζουν πλασμένα από τα υλικά των παιδικών της παραμυθιών και των εφηβικών της ηρώων, από τα όνειρα και τις εικόνες αυτού που νομίζει και θέλει γνώριμο: Η κλασική Ελλάδα δεν είναι; Και τώρα που με το Συνέδριο της Βιέννης επανήλθε η τάξη κι η

ασφάλεια, τώρα που πέρασε η εποχή του τρομερού μπαμπούλα, του Ναπολέοντα δηλαδή, τον οποίο πολέμησε κι ο αγγελικός της πατέρας, όλοι αναζητούν και πάλι την πατρική φροντίδα ενός ηγεμόνα. Γι' αυτό και έτσι, πατρικά κι αφοσιωμένα, ο Όθωνάς της κι αυτή θ' αγαπούν και θα φροντίζουν τον όμορφο αυτόν λαό – όπως τους το ζήτησαν και όπως το περιμένουν.

Ναι, έτσι ξεκινά αυτή η ιστορία και έτσι θα τελειώσει. Με μια αγάπη και μια παρεξήγηση.

«Έλληνες! Μετά από εννέα μήνες απουσίας μου, με την ευδαιμονία της κοινής μας πατρίδας αντικείμενο των ευχών και διαλογισμών μου, επέστρεψα πάλι ανάμεσά σας και σας έφερα και βασίλισσα! Νέο ενέχυρο της αγάπης μου προς τον λαό μου, νέο εχέγγυο λαμπρού μέλλοντος και ευδαιμονίας, το οποίο υπό την προστασία μου και με την ευλογία του Θεού έχω σταθερή θέληση να σας προετοιμάσω».

Όθων, Βασιλεύς

